

УНИВЕРЗИТЕТ
У НОВОМ САДУ

ФАКУЛТЕТ
ТЕХНИЧКИХ НАУКА

Трг Доситеја Обрадовића 6, 21000 Нови Сад, Република Србија
Деканат: 021 6350-413; 021 450-810; Централa: 021 485 2000
Рачуноводство: 021 458-220; Студентска служба: 021 6350-763
Телефакс: 021 458-133; e-mail: ftndeans@uns.ac.rs

ИНТЕГРИСАНИ
СИСТЕМ
МЕНАџМЕНТА
СЕРТИФИКОВАН ОД:

XXIX Skup **TRENDOVI RAZVOJA:**

**“UNIVERZITET PRED NOVIM
IZAZOVIMA”**

ZBORNİK RADOVA

www.trend.uns.ac.rs

2023

Uredio:

Prof. dr Boris Dumnić

**Vrnjačka Banja
8 - 11. 02. 2023.**

Naučno-stručni skupovi TRENDOVI RAZVOJA - TREND

1. skup: "Informacione tehnologije i primena u elektroenergetici", Novi Sad, okt.1994.
2. skup: "Električna vozila – pogon i aplikacije", Novi Sad, okt. 1996.
3. skup: "Savremene tehnologije u elektroprivredi", Kopaonik, mart 1997.
4. skup: "Nove tehnologije u elektrodistribuciji", Kopaonik, mart 1998.
5. skup: "Nove tehnologije u elektrodistribuciji", Kopaonik, mart 1999.
6. skup: "Nove tehnologije u elektrodistribuciji", Kopaonik, mart 2000.
7. skup: "Nove tehnologije u elektrodistribuciji", Novi Sad, feb. 2001.
8. skup: "Univerzitet i NT parkovi", Kopaonik, feb. 2002.
9. skup: "Bolonjski proces I tehnički fakultetiu", Kopaonik, mart 2003.
10. skup: "Integrirani univerzitet i tehničke struke", Kopaonik, mart, 2004.
11. skup: "Šta donosi novi zakon o visokom obrazovanju", Kopaonik, mart, 2005.
12. skup: "Bolonjski proces i primena novog zakona", Kopaonik, mart, 2006.
13. skup: "Akreditacija Bolonjskih studija", Kopaonik, mart, 2007.
14. skup: "Efikasnost i kvalitet bolonjskih studija", Kopaonik, mart, 2008.
15. skup: "Doktorske studije u Srbiji, regionu i EU", Kopaonik, mart, 2009.
16. skup: "Bolonja 2010: stanje, dileme i perspektive", Kopaonik, mart, 2010.
17. skup: "EVROPA 2020: društvo zasnovano na znanju", Kopaonik, mart, 2011.
18. skup: "Internacionalizacija univerziteta", Kopaonik, februar, 2012.
19. skup: „Univerzitet na tržištu“, Maribor, Slovenija, Feb. 2013.
20. skup: "Razvojni potencijal visokog obrazovanja", Kopaonik, Srbija, feb. 2014.
21. skup: "Univerzitet u promenama...", Zlatibor, Srbija, feb. 2015.
22. skup: "Nove tehnologije u nastavi", Zlatibor, Srbija, feb. 2016.
23. skup: „Položaj visokog obrazovanja i nauke u Srbiji“, Zlatibor, Srbija, feb. 2017.
24. skup: „Digitalizacija visokog obrazovanja“, Kopaonik, Srbija, feb. 2018
25. skup: „Kvalitet visokog obrazovanja“, Kopaonik, Srbija, feb. 2019
26. skup: „Inovacije u modernom obrazovanju“, Kopaonik, Srbija, feb.2020.
27. skup: „On-line nastava na univerzitetima“, Novi Sad, Srbija, feb.2021.
28. skup: „Univerzitetsko obrazovanje za privredu“, Kopaonik, Srbija, feb.2022.
29. skup: „On-line nastava na univerzitetima“, Vrnjačka Banja, Srbija, feb.2023.

Organizatori: **UNIVERZITET U NOVOM SADU I FAKULTET TEHNIČKIH NAUKA – NOVI SAD**

Programski odbor:

1. Prof. dr Dejan Madić
2. Prof. dr Srđan Kolaković
3. Prof. dr Boris Dumnić
4. Prof. dr Darko Stefanović
5. Prof. dr Aleksandar Kupusinac
6. Prof. dr Sebastijan Baloš

International Steering Committee:

1. Prof. Mester Gyula, Obuda University, Budapest, H
2. Prof. Darko Knežević, University of Banja Luka, B&H
3. Prof. Branko Blanuša, University of Banja Luka, B&H
4. Prof. Božidar Popović, University of East Sarajevo, B&H
5. Assoc. Prof. Saša Mujović, University of Montenegro, MG
6. Prof. Biljana Stamatović, UDG, Podgorica, MG
7. Assoc. Prof. Marian Greconici, Polytechnica Timisoara, RO
8. Prof. Damir Šljivac, University of Osijek, CRO
9. Prof. Danijel Topić, University of Osijek, CRO
10. Prof. Dimitar Taškovski, UKIM, Skopje, NMK
11. Prof. Ljupco Karadžinov, UKIM, Skopje, NMK
12. Prof. dr Rogerio Dionisio, Politécnico de CB, Portugal
13. Prof. Goran Šimunović, University of Slavonki Brod, CRO
14. Prof. Dražan Kozak, University of Slavonki Brod, CRO

Organizacioni odbor:

1. Prof. dr Srđan Kolaković
2. Prof. dr Boris Dumnić
3. Prof. dr Darko Stefanović
4. Prof. dr Aleksandar Kupusinac
5. Prof. dr Sebastijan Baloš
6. Dragomir Nikolić
7. Ljubinka Gerić
8. Zoltan Čorba
9. Danilo Nikolić
10. Barbara Vujković
11. Sara Havzi
12. Tijana Mocalj
13. Milana Vrtunski

Izdavač:

Fakultet tehničkih nauka
Univerziteta u Novom Sadu
Trg Dositeja Obradovića 6, Novi Sad,
Tel: 021/ 450-810
Fax: 021/ 458-133
e-mail: ftndean@uns.ac.rs,
www.trend.uns.ac.rs

Tehnička obrada:

Havzi Sara, MSc
Nikolić Dragomir, MSc
dr Zoltan Čorba,
Nikolić Danilo, MSc

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

378(082)

СКУП Трендови развоја (29 ; 2023 ; Врњачка Бања)

Zbornik radova [Elektronski izvor] / XXIX skup Trendovi razvoja [sa temom] "Univerzitet pred novim izazovima", Trend 2023, Vrnjačka Banja, 8-11. 02. 2023. ; uredio Boris Dumnić. - Novi Sad : Fakultet tehničkih nauka, 2023

Način pristupa (URL): http://www.trend.uns.ac.rs/stskup/trend_2023/TREND2023-ZBORNIK-RADOVA.pdf. - Opis zasnovan na stanju na dan: 22. 02. 2023.

ISBN 978-86-6022-554-4

a) Високошколско образовање -- Иновације -- Зборници

COBISS.SR-ID 108855561

Umnoženo u Novom Sadu, Februara 2023 godine.

Napomena: Organizator ne zastupa stavove, niti je odgovoran za tačnost podataka iznetih u radovima, već su to isključivo gledišta autora.

Organizaciju ovog skupa su pomogli Ministarstvo prosvete, Republike Srbije, Pokrajinski sekretarijat za visoko obrazovanje i naučnoistraživačku delatnost AP Vojvodine i IEEE Serbia and Montenegro Section-Education Society Chapter

DUALNI MODEL STUDIJA U VISOKOM OBRAZOVANJU U REPUBLICI SRBIJI, AKTUELNOSTI I PERSPEKTIVE RAZVOJA

Marijana Dukić Mijatović¹

¹Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, Srbija

¹marijana.mijatovic@uns.ac.rs

Kratak sadržaj: Vlada Republike Srbije je usvojila Strategiju razvoja obrazovanja 2021–2030. godine, u kojoj je dualno obrazovanje prepoznato u viziji, ciljevima i principima razvoja obrazovanja u budućnosti, kao značajan zamajac razvoja naše privrede. Legislativnu bazu za sprovođenje dualnog modela visokog obrazovanja predstavlja Zakon o dualnom modelu studija u visokom obrazovanju. U fokusu istraživanja autora su upravo aktuelnosti i perspektive razvoja visokog dualnog obrazovanja u Republici Srbiji, kako sa aspekta analize zakonskih i podzakonskih akata značajnih za razvoj dualnog akademskog i strukovnog obrazovanja, te broja i strukture akreditovanih studijskih programa na visokoškolskim ustanovama kod nas. Zaključci do kojih je autor došao značajni su za sagledavanja mogućnosti kako poslodavaca tako i visokoškolskih ustanova za školovanje kadrova obrazovnih po dualnom modelu, ali i perspektiva i potreba za akreditacijama novih studijskih programa, imajući u vidu snažan uticaj četvrte industrijske revolucije na tržište rada, koji implicira nova postignuća, koja treba da obezbedi obrazovni proces.

Ključne reči: Akademsko i strukovno visoko obrazovanje, Dualno obrazovanje, Legislativa, akreditovani studijski programi.

DUAL MODEL OF STUDIES IN HIGHER EDUCATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA, CURRENT NEWS AND DEVELOPMENT PERSPECTIVES

Brief content: The Government of the Republic of Serbia adopted the Education Development Strategy 2021–2030, in which dual education was recognised in the vision, goals and principles of education development in the future, as a significant driving force for the development of our economy. The legislative base for implementing the dual model of higher education is represented by the Law on the Dual Model of Studies in Higher Education. The focus of the author's research is precisely the actualities and perspectives of the development of dual higher education in the Republic of Serbia, both from the aspect of the analysis of legal and by-laws significant for the development of dual academic and vocational education, and the number and structure of accredited study programs at higher education institutions in our country. The conclusions reached by the author are significant for considering the possibilities of both employers and higher education institutions for the education of personnel educated according to the dual model, but also the perspective and need for accreditation of new study programs, bearing in mind the strong influence of the fourth industrial revolution on the labour market, which implies new achievements, which should ensure the educational process.

Keywords: Academic and vocational higher education, Dual education, Legislation, accredited study programs.

1. UVOD

Važeća Strategija razvoja nauke i tehnološkog razvoja i ima moto Moć znanja, jer je znanje kako teorijsko tako i primenljivo odgovor obrazovnih institucija na izazove četvrte industrijske revolucije. [1] Nakon aktuelnih pomaka u Republici Srbiji, postaje nužno utvrditi aktuelno stanje obrazovanja, projektovati razvoj, imati aktivan odnos prema razvoju i obrazovanju generacija budućnosti u međusobno znatno povezanim svetovima. [2 str.7]. Tek kvalitativna analiza pokazuje koliko se obrazovanjem i naučnim dostignućima doprinosi razvoju društva. [3 str.75]. Izrada važeće Strategije razvoja obrazovanja Srbije (SROS) započeta je na inicijativu Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (MPNTR), kao nadležnog predlagача po članu 29. stav 1. Zakona o planskom sistemu Republike Srbije [4]. Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji koja se odnosila na period od 2012 do 2020. godine je imala je veliki značaj jer je postavila temelje razvoja preduniverzitetskog i univerzitetskog obrazovanja u 21. veku i doprinela povećanju kvaliteta, i efikasnosti obrazovanja u celini. [5] Razlozi za pokretanje inicijative izrade aktuelne Strategije razvoja obrazovanja u Republici Srbiji bili su brojni od kojih je svakako da je obuhvaćeno usaglašavanje politika u obrazovanju sa naučnim, tehničkim i tehnološkim razvojem i savremenim kretanjima u društvu i ekonomiji i da su obuhvaćena pitanja usaglašavanja propisa u obrazovanju sa međunarodnim dokumentima (UN, EU, Saveta Evrope) [6 str. 15]

Zakonodavna aktivnost iznedrila je tokom 2021. godine Zakon o izmenama i dopunama Zakona o visokom

obrazovanju [7], kojima će biti omogućen povratak u punopravno članstvo Evropske asocijacije za obezbeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA), usvojen je Zakon o studentskom organizovanju [8], kojim je regulisana ova oblast posle dugog perioda, kao i Pravilnika o izmenama Pravilnika o standardima i postupku za akreditaciju studijskih programa [9], kao podzakonski akt koji omogućava primenu Zakona o dualnom modelu studija u visokom obrazovanju.[10]

Celokupni sistem visokog obrazovanja, ali i same VŠU, bi trebalo da prođu proces transformacije ka savremenom i društveno odgovornom univerzitetu, koji je zasnovan na primeni akademskih principa i vrednosti u realizaciji njihovih osnovnih funkcija (obrazovanje i istraživanja) U okviru visokog obrazovanja neophodno je obezbediti transfer tehnologija i inovacija, kontinuirano učenje, angažovanje u rešavanju društvenih izazova lokalne i/ili šire zajednice. Potrebno je usmeravati VO u pravcu Treće misije u razvoju univerziteta gde posebno mesto zauzima pitanje društvene odgovornosti univerziteta koja obavezuje univerzitet na aktivno uključivanje u socijalni, ekonomski i privredni, politički i kulturni razvoj društva. Radi povećanja uspešnosti i kvaliteta obrazovanja na svim nivoima (od PVO do visokog obrazovanja) i razvijanja ključnih kompetencija u 21. veku, naročito je važno uskladiti sisteme praćenja i procenu odgovarajućih indikatora jer sistem obrazovanja ne sme da se fragmentisano posmatra.[11]

U prethodnom periodu proveden je niz ključnih aktivnosti za unapređenje evaluacije kvaliteta doktorskih studija – svaka doktorska disertacija postala je javno dostupna u onlajn repozitorijumu. Povećan je udeo visokoobrazovanih koji se bave istraživanjima i inovacijama u visokoškolskim ustanovama (VŠU), institutima i preduzećima. Vršiti se osiguravanje i jačanje dostupnosti na sva tri nivoa studija studentima iz osetljivih grupa, kao i udeo visokoobrazovanih koji se bave istraživanjima i inovacijama u visokoškolskim ustanovama (VŠU), institutima i preduzećima. I pored negativnih demografskih trendova u RS uočeno je povećanje obuhvata visokim obrazovanjem sa 48% u 2015. na 54.7% u 2019. Uočeno je i kontinuirani rast procenata populacije sa visokim obrazovanjem – sa 18.7% u 2015. na 20.4% u 2019. godini (EUROSTAT), te dostizanje ravnopravnog sistema visokog obrazovanja, sa pravičnim i jednakim pristupom za sve grupe u društvu je jedan od prioriteta u svim zemljama koje učestvuju u Bolonjskom procesu. U Srbiji je još uvek primetno da su određene socijalne grupe u visokom obrazovanju podzastupljene. Izveštaji o socijalnoj dimenziji u implementaciji Bolonjskog procesa u Srbiji (EQUIED Tempus Project) pokazuju smanjeno učešće mladih ljudi iz najsiromašnijih porodica, iz porodica sa najnižim stepenom obrazovanja, iz porodica romske nacionalnosti i osoba sa invaliditetom. Možemo zaključiti da, iako su u visokom obrazovanju u Srbiji stvoreni neophodni uslovi za ostvarenje principa "jednak pristup za sve" taj proces nije završen i zahteva definisanje dodatne regulative i druge mere. [6 str. 16]

Vizija razvoja obrazovanja mora da obezbedi opšti napredak u razvoju društva i ekonomije zasnovanih na znanju uz poštovanje principa solidarnosti, i uz uvažavanje i jačanje inkluzivnog pristupa u obrazovanju koji omogućava kvalitetno obrazovanje za sve i ekonomiju koja će biti konkurentna na evropskom i svetskom ekonomskom tržištu. Jedan od važnih ciljeva u oblasti obrazovanja koji proizlazi iz „UN Agende Ciljevi održivog razvoja do 2030. godine“, čiji je potpisnik RS je da svaka mlada osoba treba da ovlada osnovnim nivoima čitalačke i matematičke pismenosti što zahteva posvećenost ostvarivanju ovih ciljeva. Ispunjenje ovog cilja podrazumeva povećanje broja studenata kojima je pružena podrška na osnovu novog Pravilnika o finansijskoj podršci studentima, zatim povećanje broja stipendiranih studenata, povećanje broja visokoobrazovanih koji učestvuju u kratkim ciklusima na VŠU; i povećanje broja osoba sa završenim četvorogodišnjim obrazovanjem koji učestvuju u kratkim ciklusima na VŠU. Značajno je i uvođenje digitalnih platformi, elektronskog indeksa i elektronske matične knjige studenata; razvoj registra kompetentnosti i registra kvalifikacija.[6 str.18] Zakon o izmenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju trasirao je put Srbije ka sticanju punopravnog članstva u ENQA.[12] Izuzetno značajne odredbe Zakona su i odredbe čl.100 koje uređuju uvođenje državne mature, koja će početi sa realizacijom 2023/2024.

2. LEGISLATIVNE AKTUELNOSTI DUALNOG VISOKOG OBRAZOVANJA U SRBIJI

Zakonom je propisano da visokoškolska ustanova koja želi da realizuje studijske programe po dualnom modelu studija obrazuje mrežu poslodavaca koji imaju potrebu za zapošljavanjem lica sa kvalifikacijama koje se stiču na toj ustanovi. Osnov za realizaciju dualnog modela studija je studijski program akreditovan u skladu sa standardima za akreditaciju i standard kvalifikacije utvrđen u skladu sa zakonom kojim se uređuje nacionalni okvir kvalifikacija. Dualni model studija može se akreditovati kao samostalni studijski program ili kao jedan od modula u okviru studijskog programa i pored elemenata propisanih zakonom koji uređuje visoko obrazovanje i standardima za akreditaciju, sadrži opis i obim učenja kroz rad iskazan u satima i ESPB bodovima. Odnos u obimu časova aktivne nastave koja se izvodi na visokoškolskoj ustanovi i učenja kroz rad kod poslodavca utvrđuje se studijskim programom s tim da aktivna nastava (predavanja, vežbe i drugi oblici aktivne nastave) mora da bude zastupljena najmanje sa 450 časova godišnje prosečno na nivou celog studijskog programa, a učenje kroz rad sa najmanje 450 sati godišnje prosečno na nivou celog studijskog programa. Međusobni odnos visokoškolske ustanove, poslodavca i studenta u studijskim programima, odnosno modulima po dualnom modelu uređuju se ugovorom. Međusobni odnos visokoškolske ustanove i poslodavca uređuje se ugovorom o dualnom modelu, a međusobni odnos poslodavca i studenta uređuje se ugovorom o učenju kroz rad. Ugovor o dualnom modelu se zaključuje između visokoškolske ustanove i poslodavca, u pismenoj formi, na rok koji ne može biti kraći od broja godina trajanja studijskog programa. Mentor kod poslodavca mora posedovati kompetencije za realizaciju učenja kroz rad definisane opštim aktom

visokoškolske ustanove. Student koji obavlja učenje kroz rad ima pravo na naknadu. Naknada za učenje kroz rad isplaćuje se jednom mesečno najkasnije do kraja tekućeg meseca za prethodni mesec po svakom satu provedenom na učenju kroz rad u neto visini od najmanje 50% osnovne zarade zaposlenog koji radi na istim ili sličnim poslovima, u skladu sa zakonom. Dakle, dualno obrazovanje predstavlja izvanrednu platformu za povezivanje obrazovnog i privrednog procesa, gde će visokoškolska ustanova imati benefite u vidu razvoja studijskog programa zasnovanog na najnovijim tehnologijama, kompanija će zapošljavati kadrove u potpunosti pripremljene, kvalifikovane i kompetentne da odgovore izazovima savremenih proizvodnih procesa i najnaprednijih tehnologija, dok su studenti osim izvesnog zapošljavanja, zbog kompetencija koje su stekli tokom obrazovnog procesa i plaćeni tokom istog. Sve navedeno izuzetno doprinosi razvoju profesionalnog identiteta inženjera.

3. PERSPEKTIVE RAZVOJA DUALNOG AKADEMSKOG I STRUKOVNOG OBRAZOVANJA U SRBIJI

U periodu obuhvaćenim prethodnom Strategijom obrazovanja ostvareni su značajni rezultati i pomaci u raznim oblastima. Kada analiziramo perspektive razvoja dualnog visokog obrazovanja najveći akcenat nam je na strukovnom dualnom obrazovanju, gde su ostvareni značajni rezultati kroz uvođenje istraživanja u strukovne studije, reformu organizacione strukture ustanova strukovnog obrazovanja, unapređivanje očekivanih ishoda studija, unapređivanje kompetencija nastavnog kadra na strukovnim studijama, jačanjem saradnje visokog obrazovanja sa privredom, i drugim merama. Tržište rada se prilagođava novim uslovima. Potrebne su nove veštine i kompetencije. Četvrta industrijska revolucija uvodi duboke i sistemske promene u privredi i društvu, a u Srbiji se čine značajni naponi da se stvore uslovi za promene koje zahteva digitalizacija. [1 str. 75] U cilju realizacije navedenih ciljeva usvojeni su: Zakon o inovacionoj delatnosti [13], Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021. do 2025. godine „Moć znanja”[1], Akcioni plan za period 2021-2023. godine za Strategiju „Moć znanja”[14], Strategija razvoja startup ekosistema Republike Srbije od 2021. do 2025[15], Akcioni plan za period do 31. decembra 2022. godine za realizaciju Strategije razvoja startup ekosistema Republike Srbije od 2021. do 2025. [16] i Preporuke o etici veštačke inteligencije usvojen je na panelu u okviru 41. Generalne konferencije Uneska, u novembru 2021. godine. [17], kao i Strategija razvoja veštačke inteligencije. [18] Od školske 2021/2022 godine po prvi put se implementiraju dualni studijski programi na visokoškolske ustanove u Republici Srbiji (akreditovano 29, dok se u 150 srednjih stručnih škola realizuje dualno obrazovanje, na ukupno 54 dualna obrazovna profila sa standardima kvalifikacija. U dualni sistem preduniverzitetskog obrazovanja uključeno je preko 10 hiljada učenika i 880 kompanija.

Što se tiče visokog dualnog obrazovanja od 23. 09. 2021. zaključno sa 31. decembrom 2021. godine KAPK je akreditovao 27 studijskih dualnih programa i to: Akademija tehničkih strukovnih studija Beograd OSS – *Energetska efikasnost i čista energija (stari program dualno)*; Univerzitet u Novom Sadu – Poljoprivredni fakultet OAS – *Pejzažna arhitektura* Univerzitet u Kragujevcu – Fakultet tehničkih nauka, Čačak OSS – *Odevno inženjerstvo i dizajn*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd (Odsek za saobraćaj, mašinstvo i inženjerstvo zaštite) OSS – *Drumski saobraćaj*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd (Odsek Beogradska politehnika) OSS – *Reciklažne tehnologije*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd MSS – *Fitomedicina*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd MSS – *Prehrambena tehnologija*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd OSS – *Mašinsko inženjerstvo*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd MSS – *Mašinsko inženjerstvo*; Akademija tehničko-vaspitačkih strukovnih studija, Niš (Odsek Niš) OSS – *Građevinsko inženjerstvo*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd / Odsek Beogradska politehnika OSS – *Modni dizajn proizvoda od kože*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd / Odsek Beogradska politehnika MSS – *Grafički dizajn*; Akademija tehničko-vaspitačkih strukovnih studija, Niš / Odsek Pirot, OSS – *Poslovni informacioni sistemi*; Akademija tehničko-vaspitačkih strukovnih studija, Niš / Odsek Niš OSS – *Prehrambena tehnologija*; Akademija tehničko-vaspitačkih strukovnih studija, Niš / Odsek Niš OSS – *Industrijsko inženjerstvo*; Akademija tehničko-vaspitačkih strukovnih studija, Niš / Odsek Niš OSS – *Inženjerstvo nameštaja i enterijera*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd (Odsek Primenjene inženjerske nauke, Požarevac) MSS – *Elektrotehnika i računarstvo*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd OSS – *Grafičko inženjerstvo*; Akademija strukovnih studija Južna Srbija – Odsek za poslovne studije, Leskovac OSS – *Menadžment tehnologije hrane i gastronomije* Univerzitet u Nišu – Mašinski fakultet, Niš MAS – *Mašinske konstrukcije, razvoj i inženjering*; Akademija strukovnih studija Šumadija - Odsek, Kragujevac OSS – *Privredno inženjerstvo – mašinstvo*; Akademija tehničkih strukovnih studija, Beograd OSS – *Dizajn enterijera*; Akademija tehničko-umetničkih strukovnih studija Beograd (Odsek Visoka škola za informacione i komunikacione tehnologije Beograd) OSS – *Poštansko-logistički sistemi*; Akademija strukovnih studija Južna Srbija Leskovac, (Odsek za poljoprivredno-prehrambene studije Prokuplje) OSS – *Prehrambena tehnologija*; Akademija strukovnih studija Južna Srbija OSS – *Tekstilno inženjerstvo* Univerzitet u Kragujevcu – Fakultet tehničkih nauka, Čačak MAS – *Informacione tehnologije*; Akademija strukovnih studija Južna Srbija, Odsek za poslovne studije Blace OSS – *Turizam*. Tokom 2022. godine akreditovani su sledeći dualni studijski programi: Akademija strukovnih studija Beograd OSS – *Strukovni medicinsko laboratorijski tehnolog*; Akademija strukovnih studija Beograd OSS – *Strukovni kozmetičar estetičar – dual modul* i Akademija tehničko - vaspitačkih strukovnih studija Niš - *Odsek Vranje OSS - Zaštita životne sredine (stari program dualno)*. U postupku akreditacije se nalaze Visoka škola strukovnih studija - Vazduhoplovna akademija Beograd OSS - *Vazduhoplovno mašinstvo (novi program dualno)*; Visoka škola strukovnih

studija - Vazduhoplovna akademija Beograd OSS - *Kontrola letenja (novi program dualno)* ; Akademija strukovnih studija Beograd OSS - *Strukovna medicinska sestra / dual modul*; Akademija strukovnih studija Beograd OSS - *Hotelijerstvo (dualno)* ; Akademija strukovnih studija Beograd OSS - *Gastronomija (dualno)* i Akademija strukovnih studija Beograd OSS - *Restoratesvo (dualno)*. [19]

Upravo je donošenje lex specialisa u ovoj oblasti i podzakonskih akata zamajac razvoju privrede i postizanje ciljeva dualnog obrazovanja, kao što su obezbeđivanje uslova za sticanje, usavršavanje i razvoj kompetencija studenata u skladu s potrebama tržišta rada; doprinos jačanju konkurentnosti privrede Republike Srbije; obezbeđivanje uslova za lakše zapošljavanje po završenom visokom obrazovanju; obezbeđivanje uslova za dalje obrazovanje i celoživotno učenje; razvijanje preduzimljivosti, inovativnosti i kreativnosti svakog pojedinca radi njegovog profesionalnog i karijernog razvoja; obezbeđivanje uslova za lični, ekonomski i opšti društveni razvoj; razvijanje sposobnosti za timski rad i osećaj lične odgovornosti u radu; razvijanje svesti o važnosti zdravlja i bezbednosti, uključujući bezbednost i zdravlje na radu; razvijanje sposobnosti samovrednovanja i izražavanja sopstvenog mišljenja kao i samostalnog donošenja odluka i promovisanje društveno odgovorne uloge poslodavca u društvu.

4. ZAKLJUČAK

Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine (SROS 2020) dala značajne rezultate u oblasti preduniverzitetskog i univerzitetskog obrazovanja i doprinela stvaranju uslova za lični i profesionalni razvoj svakog pojedinca, kao i razvoj društva i države u celini, a kada je u pitanju visoko obrazovanje važeća Strategija obrazovanja treba da doprinese unapređenju kvaliteta ishoda obrazovanja i kvaliteta ljudskih resursa, zatim unapređenju relevantnosti visokog obrazovanja na nacionalnom i međunarodnom nivou. Adekvatan izbor zanimanja u uslovima brzih strukturnih promena je složen proces, a upravo uvođenje dualnog obrazovanja kako na nivou preduniverzitetskog, tako i univerzitetskog obrazovanja u interaktivnoj vezi sa tržištem rada doprinosi boljem pozicioniranju pojedinca u okviru kompanija, potom samih kompanija na tržištu, jer su im procesi ustrojani na kvalifikovanim zaposlenima, ali i celokupne privrede, jer kvalifikovani učesnici radnih procesa predstavljaju apsolutnu prednost i doprinose boljem mapiranju investicionog ambijenta za brojne investitore. Ako se ne sagledaju dugoročne odrednice u pravilnom izboru zanimanja javlja se zasićenost ili nestašice na tržištu rada, te se ne može govoriti o adekvatnom formiranju ljudskog kapitala već o društvenom trošku, tj. o neadekvatnoj alokaciji resursa u pojedinim segmentima obrazovanja, a upravo dualno obrazovanje, koje je zasnovano na više učesnika u edukativnom procesu adekvatan je pokazatelj koji su to profili stručnog kadra za kojima privreda ima potrebe i u kojoj meri. Kompanije su takođe u tom procesu značajan putokaz i koji će studijski programi biti potrebni, da bi se sinhronizovale potrebe novih tehnologija i ljudskih resursa, koji ih prate, a upravo je istraživanje, koje je sprovedeno i pokazalo da dualno akademsko i strukovno obrazovanje predstavljaju značajan iskorak u unapređenju razvoja profesionalnog identiteta pojedinca i to prvenstveno u kontekstu strukovnih studija, gde mogu da postignu pun potencijal primenljivosti i razvoja.

5. REFERENCE

- [1] Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2021 do 2025 godine »Moć znanja« ("Sl. glasnik RS", br. 10/2021)
- [2] Dukić Mijatović M, Legislativni aspekti razvoja visokog obrazovanja u Republici Srbiji do 2030, XXVIII Skup TRENDOVA RAZVOJA: "Univerzitetsko obrazovanje za privredu", Urednik prof. dr Boris Dumnić, Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, 14.-17.02.2022. ISBN 978-86-6022-401-1, str. 7-13
- [3] Čukanović Karavidić M., Dukić Mijatović M., Pejanović R., Karavidić S., Obrazovanje za održivi razvoj – Putokaz za obrazovanje mladih, JP Službeni glasnik Beograd, ISBN 978-86-519-2726-6, 2021
- [4] Zakon o planskom sistemu Republike Srbije ("Sl. glasnik RS", br. 30/2018)
- [5] Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020 ("Sl. glasnik RS", br. 107/2012)
- [6] Dukić Mijatović M., U susret novoj Strategiji obrazovanja 2021-2030 sa osvrtom na razvoj visokog obrazovanja, XXVII Skup TRENDOVI RAZVOJA: "ON-LINE NASTAVA NA UNIVERZITETIMA" urednik prof. dr Vladimir Katić, Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, 15. - 18. 02. 2021. ISBN 978-86-6022-313-7, str 15-19
- [7] Zakon o visokom obrazovanju ("Sl. glasnik RS", br. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - dr. zakon, 67/2019, 6/2020, 11/2021 i 67/2021)
- [8] Zakon o studentskom organizovanju ("Sl. glasnik RS", br. 67/2021)
- [9] Pravilnik o izmenama Pravilnika o standardima i postupku za akreditaciju studijskih programa („Službeni glasnik RS”, br. 13/2019 i 1/2021)
- [10] Zakona o dualnom modelu studija u visokom obrazovanju ("Sl. glasnik RS", br. 66/2019)
- [11] Strategija razvoja obrazovanja i vaspitanja u Republici Srbiji do 2030, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS. ("Sl. glasnik RS", br. 63/2021)
- [12] www.nat.gov.rs, 10.12.2022
- [13] Zakon o inovacionoj delatnosti ("Sl. glasnik RS", br. 129/2021)

- [14] Akcioni plan za period 2021-2023. godine za Strategiju „Moć znanja”, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS, www.mpn.gov.rs , 28.12.2021
- [15] Strategija razvoja startap ekosistema Republike Srbije od 2021. do 2025("Sl. glasnik RS", br. 125/2021)
- [16] Akcioni plan za period do 31. decembra 2022. godine za realizaciju Strategije razvoja startap ekosistema Republike Srbije od 2021. do 2025., Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS, www.mpn.gov.rs 20.12.2022.
- [17] Preporuke o etici veštačke inteligencije usvojen je na panelu u okviru 41. Generalne konferencije Uneska, www.mpn.gov.rs, 20.12.2022.
- [18] Strategija razvoja veštačke inteligencije u Republici Srbiji za period 2020.2025 ("Sl. glasnik RS", br. 96/2019)
- [19] www.nat.gov.rs, 28.12.2022